

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maruša Prvinšek

Sociološki vidiki reorganiziranih družin

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Maruša Prvinšek

Mentorica: prof. dr. Alenka Švab

Sociološki vidiki reorganiziranih družin

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

Sociološki vidiki reorganiziranih družin

Pozno moderno obdobje zaznamujejo spremembe na področju družinskega življenja, saj je vedno manj tradicionalnih nuklearnih družin, pluralizacija družinskih oblik in družinskega življenja pa je pogostejša – pojavljajo se nove oblike družin, kot so istospolna, enostarševska, rejniška in reorganizirana družina. Reorganizirane družine so bile prisotne v družbi že v preteklosti, kljub temu pa širša okolica takšne družine obsoja in jih ne odobrava, saj je ideologija tradicionalne jedrne družine, ki postavlja v ospredje biološko starševstvo, še vedno zakoreninjena v miselnosti ljudi in družbeno-kulturnem vzorcu. Socialno starševstvo, kot temeljna značilnost reorganiziranih družin, je prav tako predstavljeno z vidika omenjene ideološke usmerjenosti, zato je tudi pogosto obravnavano kot manjvredno. Na podlagi teoretičnih izhodišč, ki sem jih uporabila v pričujočem diplomskem delu, in rezultatov, ki sem jih predstavila v empiričnem delu, sem ugotovila, da zaradi različnih družinskih oblik v središče ne smemo postavljati nobenega izmed tipov družine in da moramo reorganizirane družine in socialno starševstvo začeti sprejemati ter ju obravnavati kot nekaj vsakdanjega in kot pomembno družinsko obliko.

Ključne besede: alternativne oblike družin, reorganizirane družine, socialno starševstvo, ideologija biološkega starševstva, stigmatizacija

Sociological aspects on reorganised families

The postmodern era is characterised by changes in family life as the number of nuclear families is steadily decreasing with the pluralisation of family forms and ways of lives resulting in the emergence of various different family forms such as same-sex parented, foster and reorganised families. Reorganised families were present already in the past; however, people in the wider area continue to foster negative judgements towards reorganised families as nuclear family ideology which gives priority to biological parental ties seems to persist in people's thinking and socio-cultural patterns. Social parenthood as a fundamental characteristic of reorganised families is defined from the perspective of the aforementioned ideology, which often leads society to thinking that such families are somewhat inferior. Combining theoretical grounds and the results presented in the empirical part of the thesis I discovered that due to the variety of family forms none of the family forms must be prioritised and that the society needs to make a step further in accepting reorganised families and social parenthood considering them as an ordinary and important family form.

Key words: alternative family forms, reorganised families, social parenthood, biological parenthood ideology, stigmatisation.

KAZALO

1 UVOD.....	5
2 SOCIOLOŠKI ORIS POJMOVANJA ZAKONSKE ZVEZE	7
2.1 Razvoj in spreminjanje družin.....	8
2.2 Preoblikovanje v pozno moderno družino in pluralizacija družinskih oblik	9
3 SOCIOLOŠKI ORIS POJMOVANJA ZAKONSKE ZVEZE.....	11
3.1 Pojav in razvoj zakonske zveze	11
3.2 Zakonska zveza v pozno moderni obliki	12
4 REORGANIZIRANE DRUŽINE.....	13
4.1 Spremembe v načinu življenja in delovanju jedrnih družin.....	14
4.2 Socialno starševstvo.....	16
5 DRUŽBENOKRITIČNI POGLED NA REORGANIZIRANE DRUŽINE	18
5.1 Pregled novejših raziskav	18
6 EMPIRIČNI DEL.....	21
6.1 Analiza empiričnega dela	22
6.1.1 Rezultati	23
6.2 Ugotovitve	33
6.2.1 Primerjava ugotovitev pri intervjujih z mlajšo in starejšo generacijo	33
7 DISKUSIJA.....	35
8 ZAKLJUČEK.....	37
9 LITERATURA	38
PRILOGA A: VPRAŠALNIK	40

1 UVOD

Družina je pomembna skupnost, znotraj katere se vsak posameznik razvije, med odraščanjem v družini pa pridobi pomembne iztočnice za nadaljnje življenje. V pozno modernem času prihaja do vedno večjih sprememb na področju družin in družinskih oblik, vedno manj je tradicionalnih nuklearnih družin, vse pogosteje se pojavlja pluralizacija družinskega življenja, zaradi katere se vzpostavljajo nove oblike družin – enostarševske, istospolne, reorganizirane družine itn. Glavna značilnost tega obdobja je pravzaprav strmo naraščanje števila parov, ki se razvežejo, prav tako pa tudi tistih, ki se ponovno združijo (Rener v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 13).

Vse pogostejša in pomembnejša družinska oblika v današnjem času postaja reorganizirana ali ponovno vzpostavljena družina. V diplomskem delu me zanima, ali ima družba na splošno vzpostavljen dvojni odnos do drugačnih družinskih oblik, zlasti ali družba preučevano obliko družine, tj. reorganizirano družino, obravnava kot neobičajno in je zato deležna stigmatizacije.

Cilj diplomske naloge je ugotoviti, kako družba gleda na oblikovanje vlog, organizacijo in način življenja v reorganiziranih družinah. Tovrstne družine so v družbi prisotne že dolgo, pogosteje pa so se začele pojavljati v pozno moderni zahodni družbi, zato je poznavanje reorganiziranih družin in njihovega delovanja nujno potrebno. V pričujočem diplomskem delu skušam ugotoviti, kako družba sprejema drugačne družinske oblike, pri čemer se osredotočam na reorganizirane družine, kakšen odnos goji do članov reorganiziranih družin, ali družba socialno starševstvo, ki je dandanes vse pogostejši pojav, stigmatizira, kateri so tisti dejavniki, ki so vplivali in morebiti še vedno vplivajo na pogled in odnos družbe do drugačnih družinskih oblik (v našem primeru do reorganiziranih družin), in v kolikšni meri se je odnos družbe do reorganiziranih družin spremenil v primerjavi s preteklostjo.

Za opredelitev vidikov družbe o reorganiziranih družinah sem za metodo preučevanja izbrala kvalitativni način zbiranja podatkov, in sicer osebni polstrukturirani intervju. Vprašanja sem zastavila petim starejšim in petim mlajšim osebam, da sem tako ponazorila medgeneracijske spremembe, ki so se morebiti pojavile pri vzpostavljanju odnosa do drugačnih družinskih oblik, reorganiziranih družin in socialnega starševstva.

V teoretičnem delu diplomske naloge sem predstavila sociološko opredelitev družine – kaj je družina, njen nastanek in razvoj ter kasnejšo preoblikovanje v pozno moderno zahodno obliko družin. V teoretičnem delu sem zajela tudi sociološko opredelitev zakonske zveze – razvoj in

spremembe zakonske zveze v sodobnem času. V nadaljevanju sem se osredotočila na preučevano obliko družine, tj. na reorganizirane družine. Opisala sem razloge za nastanek reorganiziranih družin, način življenja in delovanje tovrstnih družin, pri čemer sem se osredinila predvsem na socialno starševstvo in na način delovanja omenjene oblike starševstva. V zadnje poglavje teoretičnega dela sem vključila še dve novejši (domačo in tujo) raziskavi, ki prikazujeta poglede družbe na reorganizirane družine, organizacijo in način življenja v tovrstnih družinah.

V empiričnem delu sem predstavila rezultate več intervjujev, ki sem jih izvedla, da bi ugotovila, kakšne poglede imajo ljudje na alternativne oblike družin, reorganizirane družine in socialno starševstvo. Na koncu podam še primerjavo med odgovori obeh intervjuvanih generacij. Zadnji del diplomske naloge zajema diskusijo rezultatov in sklepno misel.

2 SOCIOLOŠKI ORIS POJMOVANJA ZAKONSKE ZVEZE

Družino v ožjem smislu opredeljujemo kot nuklearno družino, v kateri skupaj živita dve ali več oseb, ki so med seboj povezane s starševskim razmerjem ali zakonsko zvezo (Keilman 2003, 11). Organizacija združenih narodov je družino definirala kot skupnost, v kateri je najmanj en ali več odraslih, ki skrbi/jo za otroka/e, in je prepoznana v običajih in državnih zakonodajah (Family: Forms and Functions v Rener 2006, 14). Na osnovi omenjene definicije je OZN predlagala tudi tipologijo družin, razlikuje namreč med:

- jedrnimi družinami (socialne in biološke jedrne družine staršev in otrok, enostarševske družine in adoptivne družine),
  - razširjenimi družinami (poligamne razširjene družine, večgeneracijske družine in plemenske razširjene družine) in
  - reorganiziranimi družinami (vzpostavljene ali dopolnjene družine, reorganizirane družine istospolnih partnerjev in življenje v skupnostih).
- (Rener v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 14).

Glede na življenje družin v našem okolju, pa bi bilo, po besedah Tanje Rener, smiselno razlikovati med dvema oblikama družin:

- razširjenimi družinami (klasične razširjene družine in modificirane družine) in
- jedrnimi družinami (enostarševske, dvostarševske in reorganizirane družine) (Rener v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 17).

Ne glede na različne oblike družin je družina obravnavana kot pomembna družbena skupnost ter varuhinja morale in vrednot. Pomembno je, da družine dojemamo skozi dve perspektivi – kot objektivno družbeno entiteto in kot skupnost, ki jo stalno oblikujejo in ustvarjajo posamezniki (Rener v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 18). Družine niso zgolj družbene skupine, na katere lahko vplivajo le zunanji vplivi (posegi države ali širše družbene spremembe), ampak je predvsem institucija, ki jo ustvarjajo posamezniki, zato se zdi, da je vloga posameznika pri oblikovanju družin in njihove zasebnosti vse pomembnejša. S tem ne želim trditi, da je družinsko življenje postalo popolnoma neodvisno od družbenih vplivov, vendarle pa se zdi, da so vsaj možnosti posameznikov pri oblikovanju družinske skupnosti vedno bolj sprejemljive s strani družbe (Švab v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 55).

2.1 Razvoj in spreminjanje družin

Življenje v družinah vsekakor poznamo že od nekdaj in vsak posameznik se zaveda, da je družina univerzalen pojav vsake družbe – brez njene prisotnosti se družba ne more fizično, zlasti ne kulturno razvijati. Ljudje so živeli, po opisovanju R. Sieder-ja, v različnih družinskih oblikah (kmečke, rokodelske, meščanske družine, družine industrijskih mezdnih delavcev, družine iz t. i. "zlatega veka" itn.) (Sieder, 1998). Četudi je bilo poznanih veliko oblik družin in družinskega življenja, je bilo preučevanje privatnega življenja ljudi vse do začetka 60. let neznano področje. Raziskovalci so po večini raziskovali javne dogodke, tehnološka odkritja, umetnost, literaturo, zgodovino političnih bojev in v manjši meri življenje pomembnih družbenih oseb. V 70. letih so se raziskovalci začeli usmerjati v preučevanje raznih podatkov o zasebnem družinskem življenju povsem običajnih ljudi, pri čemer so se osredotočali predvsem na značilnosti družin, kot so struktura in velikost družinske skupnosti, odnosi med otroki in starši ter odnosi med partnerjema, in na področje hišnih skupnosti in opravljanja gospodinjstkih del (Sieder 1998, 351–352).

Kot je bilo prej omenjeno, je zasebno življenje ljudi v preteklosti, zlasti v času kmečkih družin, veljalo za nedotaknjeno področje, prav tako pa se je le to mešalo z delovno skupnostjo kar pomeni, da so partnerji tako rekoč živeli in delali v sferi kmetijske in obrtniške proizvodnje. Kasneje, v obdobju t. i. založništva, preživetje ni bilo več vezano samo na posest in kmetovanje, temveč so se izoblikovali novi načini gospodarstva in dodatne priložnosti za zaslužek. Zasebna sfera se je začela postopno oblikovati na začetku 19. stoletja, v času meščanske družbe, v kateri je šlo izključno za zasebnost in družinsko življenje, področje javne sfere pa je predstavljalo mesto dela in zaslužka (Sieder 1998, 267).

V preteklosti se je družina razvijala in širila (rojevanje otrok) zaradi ekonomskega vidika in potrebe po delovni sili – več ko je bilo otrok v družini, večjo pomoč sta imela zakonca pri delu na polju, kmetijah ipd. Dandanes se posamezniki glede zadev, povezanih z družino, odločajo zelo premišljeno, saj moraš biti v sodobni družbi finančno zmožen vzgajati otroka, prav tako pa ga moraš znati vpeljati v današnji, hitro spreminjajoči se svet (Sieder 1998, 360). Z več kot očitno spremembo v načinu načrtovanja naraščaja se je sčasoma začela preoblikovati tudi sama podoba družine. Družine, ki so jih prej sestavljale tri generacije, postopoma postale dvogeneracijske.

V literaturi sem večkrat zasledila trditev, da naj bi bila družina danes ogrožena, zato se mi poraja vprašanje, ali je bila družina ogrožena tudi v preteklosti. Socialnozgodovinske študije kažejo, da družinsko življenje v preteklosti ni bilo nič bolj stabilno, čeprav se pogosto obračamo nazaj v preteklost, za katero menimo, da je bila boljša in "popolnejša", saj naj bi bile družine stabilnejše, samo družinsko življenje pa bolj solidarno in manj egoistično (Rener v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 19). Vendar temu ni bilo povsem tako, saj so posamezniki tako kot danes živeli v različnih družinskih oblikah, poleg tega pa je bilo, po mojem mnenju, problematično tudi samo ohranjanje družin, zlasti zaradi raznih vojn, večje revščine ipd., zato bi lahko trdili, da je bila družina včasih bolj ogrožena, kot je morebiti danes. Kljub temu se danes vedno bolj izpostavlja kriza družine, ker naj bi jo ogrožali razni družbeni in zasebni procesi, zaradi česar naj bi bila sodobna družina šibka in ranljiva (Rener v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 20). Sieder k omenjenemu dodaja, da so se danes začele vedno bolj uveljavljati dvogeneracijske družine, v nekaterih evropskih državah pa alternativne družinske oblike. Zaradi sprememb v družinskem življenju in pojava alternativnih družinskih oblik so, poleg Siederja, razni teoretiki začeli govoriti o razpadu in krizi družine. Ne glede na vse spremembe v današnji družbi pa ne smemo pozabiti, da kljub drugačnim oblikam družin skrb za otroke in njihovo blagostanje ostajata primarni vrednoti družinskega življenja (Sieder 1998, 255).

2.2 Preoblikovanje v pozno moderno družino in pluralizacija družinskih oblik

Obdobje pozne moderne je prineslo veliko sprememb na področju dela, zaposlovanja, posebno v družinskem življenju, kjer je do večine sprememb prišlo s pluralizacijo družinskih oblik. Spreminjajo se načini delovanja družin – prihaja predvsem do alternativnih oblik družinskega življenja (Rener v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 22).

Pred začetkom pisanja o vedno pogostejših spremembah v družinskih potekih menim, da je smiselno začeti s prikazom najbolj poznane in tradicionalne oblike družine, tj. jedrne oz. nuklearne družine, saj je ta po ugotovitvah raznih avtorjev danes še vedno videna kot prevladujoči tip družine.

Jedrna oblika družine je široko sprejeta, zato se druge oblike pogosto obravnava kot "nenavadne" in "odklonske". Predstave o jedrni družini so zelo pomembne v moralnih, političnih in medijskih družinskih razpravah, ki imajo možnost odločanja o tem, kaj je normalna

družina, kaj je še vedno sprejemljivo in kaj povsem nedopustno (Rener v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 23). Če gledamo tako zgodovinsko in kulturno raznolikost družinskih oblik kot tudi pozno moderne predstave o drugačnih načinih družinskega življenja, je do enoznačne definicije družine še toliko težje priti. V tem primeru je najbolj pomembno, da ne postavljamo v ospredje nobene od poznanih družinskih oblik, ampak da se oddaljimo od enoznačnega pojma "družina" in se bolj osredotočimo na širšo definicijo tega pojma (Rener v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 24).

Po besedah znanega sociologa Talcotta Parsonsa je popolna podoba družine poročeni par (zaposleni oče, mati gospodinja) z otrokoma. Parsons pravi, da je človeška socializacija in reprodukcija najbolj urejena prav v tej družinski obliki. Kljub temu pa moramo vedeti, da je danes takih družin v Evropi manj kot 20 % (Parsons v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 21). Raznovrstne oblike družinskega življenja torej lahko opazimo povsod – enostarševske družine, ki v veliki meri spodmikajo prevladujočo obliko družine, dopoljenim in sestavljenim družinam, vedno več je zakoncev brez otrok kot tudi homoseksualnih skupnosti. Bolj kot vse drugo, je pomembna organizacija načina življenja, ki se razlikuje od družine do družine, najpomembnejše pa je, da posameznik iz njegove družine pridobiva občutek lastne vrednosti (Švab et al. 2006, 42–43). Poleg vsega omenjenega se je pojavila tudi serijska monogamija (prehajanje iz dolgotrajne zveze v drugo), spreminja se poročno vedenje, ki postaja vse bolj nestabilno in spremenljivo, saj je vedno več razvez in manj porok, spreminjajo pa se tudi prehodi med posameznimi obdobji družinskega življenja (Rener et al. 2006, 35). Na podlagi teh dejstev lahko povzamem, da je osnovni proces, ki določa spremembe pluralizacija, ki se pojavlja v dveh oblikah – kot pluralizacija družinskih oblik in pluralizacija načinov družinskega življenja (Švab et al. 2001, 3).

Poleg vsega naštetega pa so najbolj opazne spremembe v družinskih vlogah (predvsem v novi družbeni vlogi očeta) in delitvi družinskega dela. Nastali so novi družinski konteksti, ki se ves čas spreminjajo, skupek vsega pa imenujemo intradružinska diferenciacija (Švab et al. 2006, 46–47). Pri tem velja omeniti, da pluralizacija ne vpliva na vse družinske vloge. Materinstvo še vedno ostaja obvezna identiteta, za družino poglavitna vloga, čeprav se v nekaterih pogledih tudi ta spreminja, vsaj glede prelaganja odločitve za materinstvo. Na drugi strani imamo očetovstvo, ki se v večji meri spreminja, zlasti v smeri vse pogostejše očetovske neprisotnosti v družinskem življenju, ki se kaže v naraščanju števila enostarševskih družin, po večini žensk z otroci (Švab et al. 2006, 80–81). Poleg tega se je pojavil tudi koncept novega očetovstva, pri

katerem so očetje bolj vpleteni v razmerja z otroki, vendar je ta način participacije še vedno manj rutinski (Švab et al. 2006, 125).

Bistvo družinskega življenja v današnjem času je, da kljub pozno modernim karakteristikam v osnovi ohranja tipično sodobne značilnosti, saj o pozno moderni družini pravzaprav sploh ne moremo govoriti, ker ta kot enotna oblika ne obstaja (Švab et al. 2006, 54). Poleg tega je v pozno modernem obdobju družinsko življenje pridobivalo vse večji družbeni pomen, saj naj bi imela družina najpomembnejšo vlogo na ravni družbe in na ravni vsakdanjega življenja posameznikov (Švab et al. 2006, 72). Prav vsakdanje življenje posameznikov je začelo postajati pomembnejši vidik družinskega življenja, saj se družinsko življenje v pozni moderni vse pogosteje osredotoča na osebne odnose in intimnost, kar je posledično privedlo do intimizacije družinskega življenja, s katerim se veča predvsem avtonomija posameznika, vsak je ustvarjalec svoje lastne biografije, spreminja pa se dojemanje in pomen zasebnosti (Beck 1992, 3). Na tej točki velja poudariti, da so partnerski odnosi še vedno podvrženi vplivom družbe.

3 SOCIOLOŠKI ORIS POJMOVANJA ZAKONSKE ZVEZE

Intimnost in medgeneracijski odnosi so, ne glede na obliko, skupni vsem družinskim organizacijam. Pred ustvarjanjem družine je bilo z vidika tradicionalne družbe treba vstopiti v institucijo zakona, v pozno moderni družbi pa na tem področju prihaja do nenehnih sprememb, brez pravega nadzora (Pesjak 2004, 14). Do kakšnih sprememb in razlik dejansko prihaja v pozno modernem in pred modernem obdobju, pa bom predstavila v nadaljevanju.

3.1 Pojav in razvoj zakonske zveze

Pred obdobjem meščanske družbe so ljudje v veliki večini živeli in delali v sferi kmetijske in obrtniške proizvodnje, kjer se je zasebno življenje mešalo z delovnim področjem. Vsak posameznik se je moral z razumom odločiti o izbiri bodočega partnerja, posebno zaradi združevanja zasebnosti z delom (Sieder 1998, 267). Partnerstvo včasih ni bilo toliko svobodna, ampak bolj nujna izbira, saj so bile poroke, zlasti za ženski del populacije, nekakšna stvar dogovora med družinskimi patriarhi, intimnost pa pri tem ni imela pomembne vloge. Poroko so

dojemali kot dejstvo in sporazum, s katerim se upraviči rojevanje otrok, ljubezen pa je bila po večini le rezultat zakona. Kljub vsemu je bila poroka, ki je trajala vse življenje, vrednota tradicionalne družine, saj so bile včasih razveze partnerskih zvez nezaželene, ker so bile vrednotene kot vzrok za prekinitev vzorca družinskega življenja (Švab et al. 2006, 167). Tovrstna miselnost pojasni majhno število razvez v preteklosti, posebno tistih, ki so jih predlagale ženske, kar gre pripisati stigmatizaciji v družbi in ekonomskim oviram. Zakonsko zvezo, ki je bila strogo formalizirana, je po večini opredeljevala družba na podlagi verskih, premoženjskih in statusnih vidikov (Beck 1992, 45).

3.2 Zakonska zveza v pozno moderni obliki

Kot omenjeno, je pozno moderno obdobje zaznamovano s številnimi spremembami v raznih potekih družinskega življenja. Najpogostejši proces, zaradi katerega prihaja do sprememb v družinskih oblikah, je nedvomno pluralizacija družinskih potekov z več značilnostmi – z nedoločljivostjo, nenačrtnostjo in individualnostjo (Švab et al. 2006, 165). V veliki meri se spreminja tudi poročno vedenje, najočitnejše spremembe pa so vidne v porastu neformalnih zakonskih zvez – pomembnost zakonske zveze se zmanjšuje, povečujeta pa se število zunajzakonskih skupnosti in število razvez zakonskih zvez (Beck 1992, 10). Razveze zakonskih zvez v družinskih potekih povzročijo veliko sprememb. Z razvezo pride v družinskem poteku do preloma, pri čemer se spremeni tudi usmeritev družinskih potekov. Nove značilnosti življenjskih in družinskih potekov v pozni moderni tako torej najbolj določa prav naraščanje števila razvez zakonskih zvez (Švab et al. 2006, 165).

Več kot očitno so se spremenili vzroki in pogledi na razveze, saj jih je družba v preteklosti zavračala, v sodobni družbi pa gledamo na razveze kot na povsem sprejemljiv in pogost družbeni vzorec, ki ga izkuša vedno večje število posameznikov (Giddens 2000, 57). V pozni moderni vedno bolj stopajo v ospredje vrednote svobode in individualizma, partnerska razmerja so vse manj definirana s strani družbe, zato se vedno več posameznikov odloča za razveze zakonskih zvez, saj želijo na prvo mesto postavljajo sebe s z njihovimi potrebami in željami. Na podlagi tega je Giddens opredelil pojem "čistega razmerja", v katerega posamezniki vstopajo zaradi lastne vrednosti ali ker iz takšnega odnosa lahko nekaj pridobijo (Giddens 2000, 57). Najpomembnejše je, da tovrstno razmerje prinaša zadovoljstvo tako enemu kot drugemu partnerju (Giddens 2000, 58). V primeru, da je znotraj partnerske zveze morebiti prihajalo do

težav in nevšečnosti pri doseganju osebnega zadovoljstva in uresničevanju ciljev, se je takšna zveza najverjetneje prekinila.

Poleg tega je do razvez (od meščanske družbe dalje) prihajalo tudi zaradi zmanjševanja pomena vere, urbanizacije in zaradi sprememb v vlogi žensk. Ženske so se namreč vse pogosteje zaposlovale in tako vstopale v ekonomsko sfero, s čimer so moškim odvzele njihovo glavno funkcijo – preživljanje družine. Od druge polovice 20. stoletja je k temu doprineslo tudi množično izobraževanje in sekularizacija (Švab et al. 2006, 167). Pomembno je, da na vse družinske pojave gledamo v celoti in ne zgolj iz ene perspektive. Poleg pogostejših razvez zakonskih zvez moramo upoštevati tudi vedno večje število ponovno ustvarjenih družinskih skupnosti, zato za družinsko življenje v pozni moderni lahko rečemo, da je zelo zapleteno, heterogeno in hitro spremenljivo, na vse skupaj pa moramo gledati kot na novo in pomembno lastnost družinskega življenja (Švab 2006, 177–178).

V nadaljevanju bom predstavila lastnosti, značilnosti in načine oblikovanja odnosov in partnerskih razmerij v reorganiziranih družinah, pri čemer se bom v poglavju, ki sledi, posvetila tudi sociološkemu vidiku družbe o reorganiziranih družinah in vidike vse pogostejšega socialnega starševstva.

4 REORGANIZIRANE DRUŽINE

Reorganizirana ali ponovno vzpostavljena družina je življenjska in družinska skupnost, ki vključuje otroka z enim od bioloških staršev in novega partnerja, s svojimi otroki (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 119). Za člane novih oz. reorganiziranih družinskih skupnosti pri nas nimamo posebnih poimenovanj (v diplomskem delu bom predstavila poimenovanje, ki se v slovenskem prostoru vse pogosteje uporablja, kadar se nanašamo na reorganizirane družine). Poimenovanjem se nekako izogibamo, kot da si zatiskamo oči pred dejstvom, da tovrstne družinske skupnosti obstajajo, medtem ko se v strokovni literaturi v angleškem in nemškem jeziku še vedno zateka k poimenovanjem z negativno konotacijo, kot so npr. "mačehovska" družina (angl. stepfamily), očim, mačeha itn. (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 120). Kljub odsotnosti poimenovanj in posebnih oznak za tovrstne družinske skupnosti so reorganizirane družine še kako prisotne med nami, saj v njih živi že skoraj tretjina otrok. Te družine niso nič slabše in nič boljše, so drugačne, vendar enako

pomembne, zato je še kako smiselno, da se v sodobni družbi začne odkrito razpravljati o tovrstnih družinah, težavah, s katerimi se soočajo, in značilnostih takšnih družin, saj bi na ta način prispevali k pomembnejšemu položaju v svetu družin (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 121).

4.1 Spremembe v načinu življenja in delovanju jedrnih družin

Prekinitev razmerja med dvema partnerjema je v pozno modernem času postala povsem vsakdanji del družinskega poteka. Največ razvez naj bi bilo med pari z majhnimi otroki. Po prekinitvi razmerja pogosto pride do oblikovanja novih družin, kar pomeni, da veliko otrok doživi, da se eden od njegovih staršev ali celo oba ponovno poroči/ta. Pri reorganiziranju družin pa seveda ne moremo trditi, da obstajajo neki določeni vzorci, kar kaže na to, kako je družinsko življenje, še zlasti pa poteki družinskega življenja, izredno nepredvidljivo in raznovrstno (Švab v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 66–67).

Poznamo dve vrsti reorganiziranih družin – družine z očimom in družine z mačeho oz. s socialnimi starši, ki je lahko tako ženska kot moški. Najbolj pogosta oblika ponovno vzpostavljene družine je družina z očimom, saj so otroci po razvezi po večini dodeljeni materam. Družini se pridruži nova oseba, materin partner, vendar otroci tujo osebo s težavo sprejmejo v svoje življenje. Očim ima za umestitev v novo družinsko skupnost več časa na razpolago – od njega se namreč ne more pričakovati, da bo že od začetka imel pomembno mesto v življenju otrok. Veliko težjo vlogo ima družina s socialno materjo, zlasti zato, ker družbeno okolje nekako že od samega začetka pričakuje, da bo delovala kot prava mati in otrokom izkazovala brezpogojno ljubezen (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 123). Pri tem lahko pride do neuspešnih strategij, saj socialne matere (včasih tudi socialni očetje) lahko nase prevzamejo preveliko odgovornost, saj misli, da mora že od začetka vse obveznosti v družini opravljati brezhbno, biti ljubeč/a do vseh, da je že od začetka kot nekakšna "supermama" (ali "superoče") (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 123).

Pri kateri koli vrsti novonastalih družin, s socialno materjo ali očetom, se v veliki meri kažejo spremembe v načinu življenja in samem delovanju družine. Tovrstna družina je za vse pripadnike nove družinske organizacije nekaj drugačnega in nepoznanega, zato jo morajo vsi raziskati, spoznati, na novo organizirati in se priučiti novih vlog, pravil, ciljev in meja. Pri

organizaciji življenja, predvsem odnosov, v novi družini lahko pride do težav, saj so "v ozračju" še vedno pogosto prisotne emocije in težave iz prejšnjega zakona, prav tako pa se lahko takšno družinsko skupnost dojema kot vsiljeno in tujo (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 122). S težavami se soočajo predvsem otroci, pri katerih je pogosto prisotno razočaranje in ljubosumje, lahko pa so tudi zmedeni, saj so del več družinskih skupnosti hkrati, zato se je treba zavedati dejstva, da na začetku v novi družini ni varnega zavetja, vse rešitve je treba najti in postaviti od začetka (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 122–123). Po drugi strani pa se posamezniki naučijo drugačnih načinov razmišljanja, začnejo bolje razumevati slog življenja v novonastali družini, hkrati pa vzljubijo nove ljudi, ki jih navdajo z novimi čustvi in občutki (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 121).

Tudi N. Noel Kempler (Kempler 1987, 3) je glede življenja v ponovno vzpostavljene družini večinoma poudarjal prednosti, saj naj bi otrok lahko imel v tovrstni družini več zaveznikov, s katerimi morajo najprej oblikovati odnos in do njih ustaliti pozitivna čustva. Te osebe lahko otroci kasneje vidijo kot podpornike, ki jih imajo radi. Po mojem mnenju je najpomembnejše to, da ima posameznik več možnosti, da pridobi nova spoznanja, saj se ima priložnost učiti iz različnih življenjskih izkušenj.

Kot omenjeno, morajo posamezniki v reorganiziranih družinah razviti svoje in zlasti nove načine, kako reševati naloge, kako se spopasti z novimi odnosi v družini in kako reševati konflikte. Če želi družina uspešno delovati, morajo vsi člani novonastale skupnosti vlagati trud v reorganizacijo družine, kar je možno le s prilagajanjem in celostno vključenostjo vseh družinskih članov (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 122). Noel Kempler dodaja, da morajo odrasli med seboj in otroci imeti spoštljiv in empatičen odnos, če želijo razviti uspešne načine delovanja v družini, omogočiti si morajo čas, da se zblížajo in spoznajo (Kempler 1987, 11).

V današnjem času je oblikovati uspešno reorganizirano družino zelo težko, saj se tovrstne družine lahko srečajo s stigmatizacijo in manjvrednim odnosom, ki ga goji družba do tovrstnih družin (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 124). S tem se reorganizirane družine pogosto srečujejo, saj pozna moderna družba še vedno daje prednost tradicionalni obliki družine (tj. nuklearni družini), alternativnim oblikam družin in njihovim pripadnikom – v tem primeru socialnim staršem –, pa ne pripisuje pomembnosti. V takih primerih reorganizirane družine pogosto posnemajo družinske vzorce jedrnih družin, v želji da se

izognejo stigmatizaciji družbe, to posnemanje pa jim daje občutek "normalnosti" in družbene sprejetosti (Čačinovič Vogrinčič v Rener, Kozmik, Potočnik 1995, 125).

4.2 Socialno starševstvo

Biološko starševstvo je torej temeljni element modela jedrne družine, v pozno modernem času pa je ta oblika starševstva še vedno močno zakoreninjena v družbenem vzorcu in mišljenju ljudi (Pesjak 2011, 68). Kljub temu je več kot očitno, da je v družinskih oblikah prišlo do pomembnih sprememb, kar je v današnjem času starševstvo postavilo za najpomembnejši koncept, na katerem se oblikuje družina. Ravno zaradi raznolikosti družinskih oblik zakonska zveza sama po sebi ne more več določati in urejevati razmerja med starši in otroci, zato je danes starševstvo nadomestilo poroko kot glavni temelj, okoli katerega se je včasih oblikovala družina (Zaviršek 2012, 28). Tudi sami sorodstveni sistemi so vse bolj prepleteni s socialnimi vezmi, družinski odnosi v pozno modernem času vedno redkeje temeljijo na sklenitvi zakonske zveze in vse pogosteje na socialnih povezavah med otroci in odraslimi, zaradi česar socialno starševstvo postaja vse pogostejša oblika družinskih razmerij. Koncept socialnega starševstva, ki je poglobljena značilnost reorganizirane družine, zato zahteva novo opredelitev pojma družina, ki je definirana kot skupina, ki obsega vsaj dve generaciji ljudi, med seboj povezanimi z določenim namenom (Zaviršek 2012, 29). Socialno starševstvo po besedah Darje Zaviršek "definiramo kot družbeni odnos med odraslim in otrokom, ki ne temelji na krvni povezavi, temveč na socialno-čustveni, ki je glede na časovno dimenzijo stalen, po kakovosti pa intimen, in vsebuje ekonomsko odgovornost odraslega do otroka" (Zaviršek 2009, 3).

Socialni starši so tako osebe, ki so z otrokom novega partnerja povezani socialno in ne biološko. Od razpona krščanstva je bilo socialno starševstvo označeno kot odklon od družbene zaželenosti oz. je bilo odvisno od ekonomskih in ideoloških interesov družbe. V sodobni družbi prihaja do sprememb, kar je mogoče zaznati iz pojava različnih sorodstvenih in družinskih kontekstov, ki se oblikujejo z vse pogostejšo pluralizacijo družinskih oblik in družinskega življenja (Zaviršek 2012, 32). Pojem starševstva po novem vključuje različne oblike socialnega starševstva, ki je prisotno v istospolnih, rejniških in reorganiziranih družinah. Otrok ima lahko tako več staršev, ki so lahko tako biološki kot tudi socialni, saj starševstva ne dojemamo več zgolj kot biološko vlogo (Zaviršek 2012, 33).

Socialno starševstvo ni novost, saj je obstajalo že v preteklosti in v vseh družbah in kulturah. V večini primerov se je oblikovalo zaradi ekonomskih migracij in visoke umrljivosti tako žensk (npr. pri porodu) kot tudi moških (npr. nesreče v vojski). Vlogo socialnih staršev so v preteklosti najpogosteje imeli stari starši (predvsem babice, občasno tudi dedki). Kljub temu je bilo socialno starševstvo zaradi velikega poudarka na povezavi bioloških staršev in otrok ter pomembnosti sklenitve zakonske zveze, pogosto spregledano in nepomembno (Zaviršek 2012, 153). Zelo malo kulturnih modelov priznava nekrvne družinske zveze kot nekaj samoumevnega, zato bi lahko rekli, da so starši in otroci v ponovno vzpostavljenih družinah z izkušnjo socialnega starševstva pogosto neopazni. Dandanes je omenjena nevidnost še vedno prisotna, saj določene družbene organizacije stremijo k ohranitvi normativne podobe tradicionalne nuklearne družine, čeprav je ta v pozno moderni družbi bolj izjema kot pa norma (Zaviršek 2012, 153). Na ta način se v največji meri raznovrstne oblike starševstva omejujejo. V pričujočem diplomskem delu se sprašujem, ali je stigmatizacija glede tovrstne oblike starševstva še vedno prisotna, čeprav je koncept socialnega starševstva med ljudmi vse bolj prepoznan?

V nekaterih državah (deloma tudi v Sloveniji) zakonodaja staršem, ki z otroci niso biološko povezani, ne daje enakih pravic kot biološkim staršem. Še danes se socialne starše označuje kot nekaj slabega, saj nadomeščajo biološke starše, zaradi česar jim družba pripisuje neke slabše lastnosti (npr. hudobnost, jeza ipd.). Prav zaradi tega je odnos med novo osebo v družini, torej socialnimi starši in otroci, najpomembnejši odnos v novonastali skupnosti, ki je obenem lahko zelo zapleten, saj prisotnost otrok v ponovno vzpostavljenih družinah lahko mnogokrat onemogoča uspešno delovanje družine. Otroci namreč pomembno vplivajo na odločitev o tem, ali ustvariti ponovno vzpostavljeno družino, ki bo znala uspešno delovati in se priučiti novih pravil in meja, ali ne (Zaviršek 2009, 4).

Ne glede na vse pogostejšo prisotnost socialnega starševstva in različnih oblik družin so danes odstopanja od biološkega starševstva in tradicionalne jedrne družine velikokrat še vedno obravnavana kot odklonska in manjvredna od (še vedno) družbeno sprejemljive norme, tj. od modela nuklearne družine (Zaviršek 2009, 12). Temu ne bi smelo biti tako, saj se reorganiziranim družinam v teoriji podeljuje legitimen status, prav tako so danes prisotne različne oblike družin, v katerih vlada ljubezen in dobri medsebojni odnosi, kar pa je najpomembnejše za zagotavljanje ustreznih pogojev za uspešen razvoj in vzgojo otrok (Zaviršek 2012, 13). Seveda pa se pogledi in prepričanja družbe razlikujejo od kulture do

kulture, zato se mi zdi smiselno, da v nadaljevanju podamo krajšo predstavitev dveh opravljenih raziskav o reorganiziranih družinah.

5 DRUŽBENOKRITIČNI POGLED NA REORGANIZIRANE DRUŽINE

Ljudje so v preteklosti umirali mlajši zaradi raznih bolezni, vojn (v tem primeru so bili to najpogosteje moški), sprememb v okolju ipd., zato so nekatere življenjske oblike nastajale nezaželeno in nepričakovano. To je bil torej eden izmed glavnih razlogov, zakaj so se ljudje še enkrat poročali in združevali v reorganizirane družine, prav tako pa so vdove ali vdovci v ponovni poroki videli ekonomsko rešitev in rešitev za nadaljnje življenje (Švab v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 68). Kljub temu menim, da je imela družba glede tovrstnih družinskih oblik pomisleke – sprejemali so le tradicionalne, nuklearne družine, čeprav so si posamezniki z vstopom v novo družinsko organizacijo olajšali življenje in so bili zaradi tega posledično lahko tudi srečnejši.

Dandanes so razveze zakonskih zvez vse pogostejše. Doživljamo in obravnavamo jih kot povsem običajen del v življenju posameznika. V večini primerov se po razvezi oblikujejo nove družinske oblike, kar privede do pojava do istospolnih, rejniških, reorganiziranih in drugih družin.

5.1 Pregled novejših raziskav

Dinamika vsakdanjega življenja v reorganiziranih družinah se v veliki meri, kot smo spoznali, razlikuje od načina in organizacije življenja v ostalih družinskih oblikah. Raziskovanje in preučevanje ponovno vzpostavljenih družin je pomembno zaradi pojava te oblike družine, zaradi premalo uporabnih navodil, kako delovati v družbi, in zaradi pomanjkanja informacij o pomembnosti pojava te družine.

Statistični podatki za tujino kažejo, da so reorganizirane družine pogost pojav in da gre po večini za družine, v katerih živi biološka mati z otrokom/otroci in novim partnerjem, ki je otrokov socialni oče (Ganong in Coleman v Pesjak 2011, 69). Podatkov za slovenski prostor skorajda ni oziroma jih je zelo malo, saj so tovrstne družine v Sloveniji, kljub večji številčnosti še premalo raziskane. Ravno premajhna raziskanost in pomanjkljive informacije o

reorganiziranih družinah v Sloveniji sta vplivali na mojo odločitev, da v pregled najnovjših raziskav ne bom vključila socioloških vidikov družbe na reorganizirane družine, ampak bo pregled slovenske raziskave obsegal načine delovanja preučevane oblike družin.

Za začetek analize ugotovitev tujih avtorjev (osredotočam se zlasti na ZDA) bom izpostavila mnenje avtorja Andrew Cherlina (1978), ki pravi, da so reorganizirane družine v ZDA nepopolne skupnosti predvsem zaradi pomanjkanja primerih izrazov za poimenovanje članov in njihovih medsebojnih odnosov, smernic in pravil za delovanje v tovrstnih družinah, ter odsotnosti primernih načinov reševanja težav, s katerimi se te družine pogosto srečujejo. Prav pomanjkanje podpore družbe reorganiziranim družinam predstavlja največjo oviro za uspešno življenje (Cherlin 1978, 634–637). Za delovanje družine so zelo pomembna pravila, ki prispevajo k družinski stabilnosti in določajo usmeritve za uspešno delovanje družine. V nekaterih pogledih so smernice za uspešno delovanje zagotovljene tudi za reorganizirane družine, vendar le v primerih, da se te družine oblikujejo po smrti enega izmed partnerjev. Tega pa ne smemo posploševati, saj so reorganizirane družine v nekaterih družbah povsem statične in nespremenljive, kar zagotavljajo že obstoječe družbene norme (Cherlin 1978, 639).

Reorganiziranim družinam družinsko pravo in socialne politike ne zagotavljajo podpore, saj imajo nuklearne družine še vedno prevladujoče mesto v družbi, kar se kaže v pravnem sistemu, ki določa različne pravice, odgovornosti in stopnjo zaščite za zakonce, starše in otroke. Socialnim staršem pravna zakonodaja namenja le nekaj pravic in odgovornosti do otrok njihovih partnerjev (Ganong in Coleman 2004, 36).

Kot že omenjeno, je ravno pomanjkanje pravil in pravic razlog, da reorganizirane družine v veliki meri posnemajo stil življenja jedrnih družin, saj se s tem predvsem želijo izogniti stigmatizaciji družbe, posnemanje vzorcev pa jim daje občutek sprejetosti in enakosti. Pri posnemanju družinskih dinamik se ponovno vzpostavljene družine iz nedoločenih družin (družin po ločitvi) preobrazijo v nuklearne družine (Ganong in Coleman 2004, 35). Ganong in Coleman dodajata (2004), da največjo težavo predstavlja pogled družbe na reorganizirane družine, saj ima o družba o tovrstnih družinah splošna ustaljena prepričanja oz. v družbi o tovrstnih družinah obstajajo miti, katerim je skupno mnenje, da otroci svojim socialnim staršem niso naklonjeni in obratno, da imajo ti otroci več težav kot otroci, ki prihajajo iz klasičnih jedrnih družin, da so socialne matere zlobne ipd. Prepričanje, da so socialne matere zlobne, je zagotovo eden izmed najbolj zakoreninjenih mitov o reorganiziranih družinah, saj je predstava zlobne mačehe skupna večini kultur in se pojavlja univerzalno (Ganong in Coleman 2004, 33).

Glede samega življenja v reorganiziranih družinah pa je bilo izpostavljenih nekaj ključnih vidikov in sicer Andrew Cherlin (1978) pravi, da je materinstvo v začetkih oblikovanja ponovno vzpostavljenih družin zelo oteženo, kasneje, po koncu začetnega obdobja, pa se vzpostavljanje pravil lahko primerja z nalogami v jedrnih družinah (Cherlin 1978, 638). Prehod iz jedrne v reorganizirano družino pogosto spremeni odnos med otrokom in materjo, saj je mati obenem tudi partnerka, ti vlogi pa se med seboj ne dopolnjujeta in ju je zato težko usklajevati. Ganong in Coleman dodajata (2004), da matere, kljub težavnemu usklajevanju vlog po večini svoje otroke zagovarjajo in branijo in želijo preprečevati morebitne spore med otroci in novim partnerjem. Najpogosteje raziskovan odnos v reorganiziranih družin je odnos med otroci in socialnimi starši, za katere Cherlin trdi, da jih je zelo težko vzpostaviti (Cherlin 1978, 640). Še težjo nalogo imajo socialne matere, saj se njihova identiteta kot socialnega starša po večini oblikuje okoli mita o zlobni mačehi in pričakovani oz. skorajda zahtevani takojšnji ljubezni do otrok.

Na drugi strani pa imamo raziskavo Starševstvo v reorganiziranih družinah v Sloveniji (2011), ki jo je izvedla Katja Pesjak z intervjuji s pari iz reorganiziranih družinah. Vprašanja v intervjujih so se dotaknila več sklopov – odnosov med biološkimi starši in otroci, odnosov med otroci in socialnimi starši ter oblikovanja in dinamike medsebojnih odnosov (Pesjak 2011).

Glede odnosov med biološkimi starši in otroci je bilo ugotovljeno, da matere na začetku oblikovanja in usmeritve v novo partnersko razmerje otrokom namenjajo občutno manjši delež pozornosti in časa, kot pred oblikovanjem in vstopom v reorganizirano družino (Pesjak 2011, 70). Tako kot so to ugotovili že tuji avtorji, je bilo tudi v tej raziskavi ugotovljeno, da so ženske v težkem položaju, saj so razpete med vlogo matere in vlogo partnerke, ki med seboj nista združljivi. Novi partnerji z vstopom v novo družinsko organizacijo prinašajo spremembe v vsakdanjem življenju in "sprožijo" oblikovanje novih vlog, kar privede do nezdržljivosti med že dalj časa obstoječo materinsko vlogo in partnersko vlogo (Pesjak 2011, 71). Prav tako kot ugotovitve Ganonga in Colemanove (2004), je tudi ta empirična raziskava pokazala, da matere v veliki meri svoje otroke zagovarjajo in skušajo preprečevati morebitne konflikte med otroci in njihovimi novimi partnerji. V raziskavi je bil izpostavljen zanimiv primer z biološkim očetom in socialno materjo, v katerem je bilo mogoče opaziti, da se od socialnih mater nekako pričakuje, da bodo s partnerjevim otrokom na začetku vzpostavile prijateljski odnos, ki bo temeljil na prilagajanju, popuščanju, opravljanju družinskega dela, pozornosti do otrok itd., z izjemo vzgoje in čustvene dimenzije (Pesjak 2011, 75). Ta podatek se mi je zdel zelo pomemben, saj se od socialnih mater pogosto pričakuje, da morajo že od samega začetka biti

prave mame in partnerjevim otrokom nuditi brezpogojno materinsko ljubezen, sama pa menim, da je zelo pomemben prvotni, prijateljski pristop, saj se lahko socialne matere edino na način najlažje približajo partnerjevim otrokom. Omenjeni odnos se v veliki meri skozi nadaljnja leta tudi ohranja, kasneje pa se razvije v starševski odnos, ki do neke mere vsebuje vzgojno dimenzijo in čustveno vez med socialnim staršem in otrokom. V primeru socialne matere, pri dinamiki odnosov s partnerjevimi otroki, pa so le te predstavljene v tradicionalni vlogi matere, vendar z izjemo materinstva (Pesjak 2011, 78).

Raziskava se ni osredotočila na preučevanje vidika, kako okolica in posamezniki dojemajo in sprejemajo reorganizirane družine, zato rezultatov, ki bi kazali na mnenje družbe o tovrstnih družinah, ni bilo veliko. Poudarjeno je bilo, da so reorganizirane družine v slovenski družbi na nekaterih področjih življenja še vedno dokaj stigmatizirane zlasti zaradi krščanske ideologije in prevladujoče nuklearne družine ter poudarjanja pomena biološkega starševstva in vloge materinstva, ki ju družba vidi kot temelj za oblikovanje družine, kar se posledično odraža v označevanju socialnega starševstva kot manjvrednega (Pesjak 2011, 85).

Na podlagi napisanega lahko povzamem, da zahodne družbe do neke mere reorganizirane družine in socialno starševstvo obravnavajo dokaj enoznačno v primerjavi z nami, poimenovanje socialnih staršev v veliki večini še vedno predstavlja težavo poimenovanje socialnih staršev, kar velja tudi za dojetje načina delovanja preučevanega tipa družine. Zanimivo bo raziskati, kako na reorganizirane družine in socialno starševstvo gledajo moji intervjuvanci, saj mi bo to služilo kot pomemben podatek pri opredelitvi miselnosti mlajše in starejše generacije v zvezi z reorganiziranimi družinami. Pričakujem, da bo moja raziskava pripomogla k večji raziskanosti reorganiziranih družin v Sloveniji.

6 EMPIRIČNI DEL

Za empirični del sem si izbrala kvalitativen način raziskovanja, in sicer osebni polstrukturirani intervju, saj sem na ta način lažje ugotovila, kakšno mnenje ima družba o alternativnih oblikah družin, reorganiziranih družinah in socialnem starševstvu. Zanimalo me je mnenje mlajše in

starejše generacije, saj sem želela opredeliti medgeneracijske spremembe, ki so se morebiti pojavile pri vzpostavljanju odnosa do reorganiziranih družin.

Vsa vprašanja v intervjuju so bila odprtega tipa, zato je lahko vsak intervjuvani podal svoje mnenje o preučevanem področju in obliki družine. Pred začetkom raziskovanja sem si postavila dve glavni vprašanji, na kateri sem odgovorila tekom raziskovanja s pomočjo izbrane literature in pridobljenimi rezultati intervjujev.

Ti vprašanji sta bili naslednji:

1. Ali ima družba na splošno dvojni odnos do drugačnih družinskih oblik?
2. Kako družbeni kontekst vpliva na reorganizirane družine? Ali tovrstno obliko družine gledamo, zlasti socialno starševstvo, kot na nekaj manjvrednega in neobičajnega, ali ga vidimo kot nekaj povsem običajnega in sprejemljivega?

6.1 Analiza empiričnega dela

Za namene izdelave empiričnega dela sem opravila 10 intervjujev, v katerih je sodelovalo pet predstavnikov mlajše generacije in pet starejše. V mesecu maju sem vse posameznike, ki so privolili v intervju, osebno intervjuvala v Ljubljani, pri čemer sem njihove odgovore posnela in glasovne posnetke kasneje prenesla v tekstovno obliko. Povprečna starost posameznikov iz mlajše generacije je 26 let, iz starejše pa 56 let, vsi ti pa po večini prihajajo iz Ljubljane in okolice. Prav vsem intervjuvanim sem pri odgovarjanju zagotovila anonimnost, zato je vsak posameznik označen z izmišljenim imenom.

Pri analizi rezultatov sem se osredotočila na tematsko kodiranje, saj sem celoten intervju zaradi same obsežnosti razdelila po temah oziroma vsebinskih sklopih, uporabila pa sem tudi tehniko odprtega kodiranja in podatke razvrstila po določenih skupinah. S takšnim kodiranjem sem pojme pripisala empiričnim opisom ter sorodne pojme združila v kategorije (Mesec 2009, 77).

Rezultate sem razdelila v štiri tematske sklope in dele obravnave, kar mi je bilo v veliko pomoč pri kasnejši interpretaciji rezultatov. Razdelila sem jih na naslednje sklope:

1. Pogledi družbe na alternativne tipe družin,
2. Reorganizirane družine kot alternativne oblike družin – vidiki posameznikov,

3. Karakteristike reorganiziranih družin – pogloblitve značilnosti tovrstnih družin,
4. Poznavanje socialnega starševstva in podeljevanje statusa pomembnosti s strani družbe.

V priponki ob koncu diplomskega dela sem kot dokazno gradivo priložila seznam vprašanj.

6.1.1 Rezultati

- Mlajša generacija

Intervjuje sem odprla s temo o pogledih družbe na alternativne tipe družin.

Vsi intervjuvanci mlajše generacije so bili mnenja, da jedrna družina pri nas še vedno prevladuje, čeprav vse večja pestrost v današnjem svetu ponuja tudi ostale družinske oblike. Soglasno so povedali, da danes obstajajo še zunajzakonska družina, enostarševska družina, družina s posvojenimi otroki, istospolna družina, reorganizirana družina in razširjena družina.

»Pogledi na različne tipe družin mi niso tuji, vendar bi takšnih ljudi v družbi moralo biti več.«
(Samo 2017, 25 let).

Kljub prisotnosti vedno več različnih oblik družin ima širša družba, po mnenju posameznikov iz mlajše generacije, pogosto drugačen odnos do "netradicionalnih" oblik družin. Na to lahko vpliva več dejavnikov, in sicer neizobraženost, pomanjkanje čustvene inteligence, predsodki in stereotipi, zakoreninjeni vzorci o tem, kaj je prav in kaj ni, vpliv cerkve/vere, medijev, politike in vzgoje, heteronormativnost, starost ljudi ter patriarhalna ureditev družbe.

»Starejši ljudje so bili v mlajših letih priča veliko manj ločitvam, kot smo jim navzoči sedaj. Pri tem pa je vera igrala zelo pomembno vlogo.« (Tina 2017, 30 let).

Moški predstavnik mlajše generacije je k zgoraj navedenemu dodal, da se je v času prevlade Katoliške cerkve ljudem nekako "vsiljevalo" koncept tradicionalne družine, zakonska zveza je postala verska dolžnost, tradicionalna družina pa je bila obravnavana kot edina sprejemljiva oblika družine. V Sloveniji je še vedno veliko vernih ljudi, zato ima družba do alternativnih družinskih oblik, zlasti do istospolnih, še vedno pogosto negativen odnos.

»Mlajši ljudje so bolj dovzetni za sprejemanje nekonvencionalnih oblik družin kot starejši, saj so odraščali ob pogledu na tradicionalno družino kot edino "pravilno obliko" družine.«
(Marko 2017, 23 let).

V največji meri danes, po mnenju dveh intervjuvancev, istospolne družine obravnavamo kot manjvredne zaradi prej omenjene krščanske ideologije in esencialističnega pogleda na spolnost. Kljub temu pa ne smemo pozabiti, da je danes vse manj tipičnih nuklearnih družin, kar posledično lahko pomeni, da danes drugačne oblike družin niso več tako stigmatizirane.

Po vprašanjih o alternativnih družinah me je zanimalo, kakšno je mnenje posameznikov o reorganiziranih družinah kot alternativnih oblikah družin.

Življenje je dinamično, vedno bolj se ceni individualizem in čista razmerja, zato nekateri življenjskega partnerja spoznajo prej, drugi pa v bolj poznih letih življenja. Po mnenju vseh intervjuvancev je v slovenskem prostoru vedno več ločitev, kar posledično vodi k čedalje pogostejši reorganizaciji družinskih oblik.

»Zakaj človek ne bi živel tako, kot čuti in našel svoje sreče v t. i. reorganizirani družini?«
(Simona 2017, 24 let).

Vsi intervjuvanci reorganizirane družine obravnavajo kot nekaj pozitivnega, pri čemer pravijo, da je pomembno, da v tej "novi" družini zaživijo vsi skupaj kot celota in ustvarijo dobre in pozitivne odnose, ki jih v prejšnji družini mogoče niso uspeli osnovati. Ena intervjuvanka je sama del reorganizirane družine, zato svoja starša zelo ceni, saj sta morala v oblikovanje družine vložiti ogromno truda, energije in ljubezni, predvsem do otrok, ki se v takšnih situacijah težje znajdejo.

»Reorganizirane družine so dandanes nekaj povsem običajnega.« (Marko, 2017, 23 let).

Ugotovila sem, da nihče od intervjuvanih nima negativnih stališč do reorganiziranih družin. Seveda je to stališče odvisno od posameznih primerov, saj pozitivno mnenje vpliva način funkcioniranja družine in razlogi za nastanek takšnih družin v preteklosti in danes.

»Reorganizirane družine po mojem mnenju danes nastanejo zaradi drugačnih razlogov kot včasih.« (Anita 2017, 28 let).

Po mnenju dveh intervjuvancev so reorganizirane družine v preteklosti nastajale predvsem zaradi smrti enega od partnerjev, danes pa naj bi bili prevladujoči razlogi za nastanek razveze

partnerjev, individualizem v sodobni družbi, nesoglasja med partnerji ipd. V pozno modernem času je nadaljevanje življenjske poti z novim partnerjem in biološkimi otroki (ali z novim partnerjem in njegovimi biološkimi potomci), po mnenju intervjuvancev, običajen pojav, v preteklosti pa je konservativna okolica tovrstne družinske skupnosti gledala z negativnega zornega kota. Poleg tega je družba v preteklosti razveze zakonskih zvez, ki so jih predlagale ženske in ki jih je bilo zaradi odvisnosti žensk od prihodka moških izredno malo, stigmatizirala.

»Kljub večji odprtosti družbe menim, da reorganizirane družine še vedno vidimo kot nekaj drugačnega, alternativnega.« (Samo 2017, 25 let).

Poleg tega, da danes poznamo že veliko alternativnih oblik družin, še vedno naletimo na posameznike, ki so po mnenju dveh intervjuvancev, bolj prizanesljivi do nuklearnih družin, predvsem zaradi nevednosti in ozkoglednosti. Vsi intervjuvani so se strinjali, a kar se mi zdi, da je ključno, da izpostavim, da danes (širše gledano) vedno bolj sprejemamo drugačne družinske oblike, saj postajamo strpnejši do drugačnosti, zlasti zaradi spreminjanja same družbe in kulture.

Vzpostavitev reorganizirane družine zahteva veliko truda, organizacije in prilagajanja. Z naslednjim sklopom vprašanj sem želela od intervjuvancev izvedeti, kakšne so po njihovem mnenju značilnosti reorganiziranih družin.

»Težko je opredeliti, kakšno vlogo ima novi partner v družini. Ta vloga je lahko uspešna, lahko pa je tudi neuspešna.« (Marko 2017, 23 let).

Po mnenju treh intervjuvancev je novi partner, vsaj na začetku, še nekaj časa "podrejen" družini in se prilagaja pravilom, ki jih je oblikovala prvotna družina. Ena intervjuvanka je izpostavila, da ima socialni starš zelo podobno vlogo kot biološki starš, saj pravzaprav nadomesti drugega biološkega starša, in da je pomembno, da otroka vzgaja, preživi z njim veliko časa itd. Druga intervjuvanka trdi, da novi starš biološkega starša ne more nadomestiti, lahko pa postane pomembna oseba v otrokovem življenju, za kar je po njenem mnenju potrebno vzajemno zanimanje za vzpostavitev odnosa.

»Vloga socialnega starša je na začetku seveda otežena, saj mora z otrokom najprej navezati iskren odnos, se mu približati, da je rezultat vsega lahko uspešen.« (Tina 2017, 30 let).

Poleg omenjenega, pa po mnenju enega moškega intervjuvanca, ima pri vzpostavljanju odnosa pomembno vlogo tudi otrokova starost, saj mlajši kot so otroci, bolj so dovzetni za neodobranje, kot starejši, predvsem zaradi slabšega razumevanja celotnega položaja.

Za reorganizirane družine je torej značilno novo vzpostavljanje pravil, načina delovanja družine itd., pri čemer pa morajo, po mnenju vseh intervjuvancev, sodelovati prav vsi člani novonastale družine. Pri tem je zelo pomembna podpora biološkega starša novemu partnerju. Na podlagi tega je ena intervjuvanka izpostavila, da mora novonastala družina delovati kot eno.

Najpomembnejši odnos v reorganizirani družini je odnos med otroci in novim partnerjem, ki po mnenju vseh intervjuvancev, nosi veliko oz. skoraj enako odgovornost kot biološki starš, saj mora z otroki vzpostaviti dobre odnose, če želi, da nova družina deluje tako kot mora, vendar pa pri tem ne sme vsiljivo skušati nadomestiti drugega ali celo oba biološka starša.

»Pomembno je, da socialni starš sodeluje z vso družino in se ji prilagaja, seveda pa menim, da se ta organizacija življenja razlikuje od družine do družine.« (Simona 2017, 24 let).

Prav vsak od intervjuvancev pozna vsaj po en primer ponovno vzpostavljene družine, za katere so vsi potrdili, da se je vsem članom družine življenje izboljšalo in so srečnejši. Po njihovih pričevanjih, delitev dela v večini teh družin poteka brez težav, odnosi med člani družine so prav tako urejeni, izjema je le en primer družine, v katero je novi partner prišel izključno zaradi želje po novi partnerki in ne zaradi želje po ustvarjanju nove družine, zato je bila v tem primeru vzgoja še vedno prepuščena obema biološkima staršema.

»Odnosi med vsemi morajo biti iskreni, enakovredni, mirni, odprti in prijateljski.« (Marko 2017, 23 let).

Vsi intervjuvani so se strinjali, da se odnosi v reorganiziranih družinah razlikujejo od družine do družine, saj so nekje otroci bili bolj srečni, če sta se biološka starša razšla in si poiskala nove partnerje, spet v drugih primerih pa so socialni starši lahko tudi manj stabilno okolje za otrokov razvoj.

Glede na ugotovljeno in na to, da je v današnji družbi socialno starševstvo vse pogostejši pojav, me je zanimalo, ali ga moji intervjuvanci dejansko sploh poznajo in če se zavedajo prisotnosti tovrstne oblike starševstva.

»Socialno starševstvo vidim kot običajno in poznano obliko starševstva.« (Simona 2017, 24 let).

Nihče od intervjuvanih tovrstni obliki starševstva ne nasprotuje. Vsi so izjavili, da se jim ta praksa starševstva zdi povsem običajna, da je čedalje pogostejša in vedno bolj družbeno sprejemljiva.

»Zame je človek, ki je pripravljen vložiti veliko truda v gradnjo odnosa z novimi člani družine, velik človek, saj so lahko marsikatera taka starševstva bolj trdna in je pri njih lahko občutiti več truda in ljubezni.« (Anita 2017, 28 let).

Intervjuvanci so si bili enotni glede podpore tej obliki starševstva, če to reorganizirani družini prinaša več koristi kot škode, prav tako pa so bili istega mnenja, da je vstop socialnega starša v novo družinsko obliko pogosto lahko težavno.

»Socialne starše ne smemo označevati z negativnimi oznakami.« (Marko 2017, 23 let).

Štirje intervjuvanci so dejali, da se jim zdi, da označevanje socialnih staršev z mačeho in očimom, po mnenju štirih intervjuvanec, ni več tako prisotno kot nekoč. Dve intervjuvanki sta izpostavili, da je za socialnega starša težka že sama situacija, saj se mora otroku prikupiti, pri tem pa tvega neodobranje, zato bi etiketiranje z nekimi slabšimi oznakami lahko zadevo samo še poslabšalo. Edino ena intervjuvanka je izjavila, da se ji zdi, da je negativno označevanje socialnih staršev še vedno prisotno.

»Menim, da je negativen prizvok še vedno prisoten, zlasti s strani starejših ljudi.« (Tina 2017, 30 let).

V celoti gledano pa so intervjuvanci socialno starševstvo ocenili kot pozitivno. Prav tako so glede vzgoje otrok s strani socialnih staršev dejali, da otrokom lahko socialni starši omogočijo primerno vzgojo, vendar je vse odvisno od količine truda, ki jo vložijo v vzgojo, od sodelovanja družinskih članov, želje po tovrstnem sodelovanju itn.

»S pravim sodelovanjem, trudom, iskrenim odnosom in podporo se lahko doseže marsikaj!« (Samo 2017, 25 let).

Dve intervjuvanki menita, da biološka vez z otrokom ni edina čista oblika popolnega starševstva za otroka, saj je ponekod socialni starš lahko celo bolj dovteten za nudenje otroku primerne vzgoje, kot otrokov biološki starš. Ključno pri vzgoji je predvsem vzpostavitev avtoritete in spoštovanja, in če obstaja avtoriteta in spoštovanje med otrokom in določeno osebo, potem je ne glede na to, kdo je ta oseba, socializacija otroka lahko uspešna.

- Starejša generacija

Intervjuji s starejšo generacijo so potekali na enak način kot pri mlajši generaciji, saj sem prav tako pričela s temo o pogledih družbe na alternativne oblike družin.

»Menim, da smo navzoči raznim tipom družin, vendar o njih ne vemo kaj dosti.« (Tadeja 2017, 40).

Po mnenju intervjuvancev iz starejše generacije smo navzoči različnim oblikam družin, vendar te, po mnenju ene intervjuvanke, še niso toliko razširjene ali pa, kar je še pomembneje, se o njih ne govori veliko. Kljub temu pa ostali menijo, da je v slovenskem prostoru največ enostarševskih in nuklearnih družin.

»Na drugačne tipe družin menim, da širša družba gleda kot na nek strah pred neznanim, mislim, da so ljudje netolerantni do drugačnosti, imajo predsodke, še zlasti pa, da ima velik vpliv na to religija.« (Andrej 2017, 55 let).

Najstarejša intervjuvanka je odločno izpostavila, da je njo vera skozi ves čas učila, da so biološka mama, biološki oče in njuni otroci edina prava oblika družine, zato na oblike družin, ki v veliki meri odstopajo od tradicionalne družine, včasih gleda z neodobravanjem in predsodki. Intervjuvanec moškega spola je na njen komentar dodal, da smo danes priča mnogim oblikam družin in da bi mogli svoj pogled in odnos do alternativnih oblik družine spremeniti ter postati bolj strpni in razumevajoči.

»S strani širše okolice je po mojem mnenju še vedno prisoten manjvredni pogled na različne tipe družin.« (Mojca 2017, 49 let).

Nekateri na drugačne oblike družin gledajo z bojznijo, saj naj bi po njihovem mnenju potomci v zgodnjem otroštvu ne bili deležni potrebne socializacije, kar pa, kot pravi najstarejša intervjuvanka, dobijo le v primarni, tradicionalni družini.

»Samo tradicionalni tip družine lahko otrokom omogoči primeren razvoj.« (Anka 2017, 70 let).

Glede na to, da nekateri intervjuvanci starejše generacije niso toliko seznanjeni s podrobnostmi o različnih alternativnih tipih družin, me je zanimalo, kakšni so njihovi pogledi na reorganizirane družine.

Proces nastajanja reorganizirane družine ni nekaj enostavnega, po mnenju treh intervjuvancev to zahteva veliko poguma, potrpljenja, truda, volje in odrekaj. Dejali so tudi, da so reorganizirane družine običajen pojav in da jih vidijo kot nekaj pozitivnega.

»Takšne oblike družin lahko funkcionirajo povsem normalno, seveda pa ne gre brez napora vseh udeleženi v tovrstnih družinah.« (Andrej 2017, 55 let)

Starejša intervjuvanca moškega in ženskega spola pa sta izpostavila, da če se organizacija nove družine dogaja v rosnem otroštvu, to lahko potomcem povzroči travme zaradi razbitja utečenega odvijanja vsakdanjega življenja.

»Menim, da so lahko prizadeta nežna čustva otroka v njihovem kasnejšem otroštvu, zato je po mojem mnenju reorganizirana družina lahko koristna v razvoju otrok le v manjšem procentu.« (Jožko 2017, 63 let)

»Reorganizirane družine vidim kot propadle tradicionalne družine.« (Anka 2017, 70 let)

K temu je omenjena intervjuvanka še dodala, da je ravno ne razveseljuje, da je ta oblika družine v današnji družbi postala že nekaj običajnega. Po mnenju intervjuvancev na porast reorganiziranih družin vpliva več dejavnikov – smrt enega od partnerjev, želja po pripadnosti drugi osebi, razveze itn.

»Moderen način življenja pripeljal do situacij, ko je zvezo dveh partnerjev najlažje zaključiti, saj se nimajo volje več truditi drug za drugega in za obstoj primarne družine, pogosto pa je za to lahko razlog tudi nepripravljenost partnerjev na vstop v zakon, posledično pa se išče nova zveza.« (Mojca 2017, 49 let)

Zanimivo se mi zdi izpostaviti mnenje ene intervjuvanke, ki pravi, da je opazila podobnosti reorganiziranih družin z istospolno usmerjenimi družinami.

»V nekaterih vidikih vidim podobnosti, ker gre tudi v primeru istospolno usmerjenih tipih družin za ponovno vzpostavljanje družine, delovanja, pravil, določitev novih meja itd.« (Tadeja 2017, 40 let)

Razlike med odgovori intervjuvanih so se pojavile zlasti glede sprejemanja alternativnih oblik družin. Po eni strani so menili, da smo danes bolj strpni do drugačnosti oz. da to sploh ni drugačnost, ampak da preprosto nastane družina, ki je nekaj povsem običajnega.

»Ljudje so bili v preteklosti veliko manj tolerantni do reorganiziranih, rejniških, enostarševskih družin, danes pa se družba spreminja, postaja bolj odprta in omenjene družine začinjamo, po mojem mnenju, bolj sprejemati.« (Andrej 2017, 55 let)

Po drugi strani pa sta bila dva starejša intervjuvanca mnenja, da je nuklearna družina še najboljša in najpomembnejša oblika družin. Ena izmed intervjuvank je celo izrazila željo, da bi ostale jedrne družine še vedno najštevilčnejše.

»Želim si, da bi bilo še vedno največ jedrnih družin, saj ta vsem članom družine omogoča popolni razvoj in življenje.« (Anka 2017, 70 let)

Po vprašanih glede poznavanja reorganiziranih (in ostalih alternativnih oblik) družin starejše generacije me je zanimalo, kako starejša generacija vidi delovanje reorganiziranih družin, značilnosti tovrstnih družin itn.

»Organizacija družine in delitev dela mora biti enakovredna, vse to pa mora potekati počasi in premišljeno« (Mojca 2017, 49 let)

Po mnenju vseh intervjuvancev vzpostavitev reorganizirane družine zahteva veliko truda, organizacije in prilagajanja. Pri vsem tem ima zlasti socialni starš težko nalogo, sploh v primeru vzpostavljanja svoje vloge v novi družini.

»Po mojem mnenju ima socialni starš, v primerjavi z biološkim staršem, pomembno vlogo v novi družinski organizaciji.« (Andrej 2017, 55 let)

Z zgornjo izjavo so se strinjali vsi intervjuvanci starejše generacije, ena izmed intervjuvank pa je izpostavila, da ima socialni starš včasih še celo večjo oziroma bolj pomembno vlogo kot biološki starš. Temu je starejša intervjuvanka odločno nasprotovala.

»Biološkega očeta ali mame socialni starš ne more nadomestiti v nobenem pogledu!« (Anka 2017, 70 let)

Poleg tega, da je vloga socialnega starša pomembna, je po drugi strani tudi zahtevna, saj se moraš postaviti v novo vlogo, sklepati kompromise, se dogovarjati, poslušati itn. Po mnenju vseh intervjuvancev se mora pri teh zadevah socialni starš zelo potruditi in si pridobiti pomemben položaj v družini in, najpomembnejše, odobravanje otrok.

»Sama osebno menim, da je odobravanje s strani otrok odvisno od starosti le teh, saj neodobravanje z njihove strani lahko v večini primerov onemogoči uspešen razvoj in

organizacijo reorganizirane družine, pri tem pa je pomembno, da enakovredno in dosledno sodelujejo vsi člani družine.» (Tadeja 2017, 40 let)

S to trditvijo so se strinjali prav vsi intervjuvanci.

Kot omenjeno, morajo pri organizaciji družine sodelovati prav vsi družinski člani, vendar gre lahko pri delitvi dela (po mnenju dveh intervjuvancev) za občutljivo zadevo, če otroci socialnega starša ne sprejemajo, kar pa je v veliki meri odvisno od podpore, ki jo socialne mu staršu nudi biološki starš. Starejša intervjuvanka pa je k tem odgovorom še dodala spodnjo izjavo.

»Pomembno je, da starš, ki je odšel iz družine, vpliva na svoje potomce, seveda izven novo nastale skupnosti in brez manipuliranja. Prav tako se mi zdi pomembno, da mora biti biološki starš, s katerim otrok ne živi več, do neke mere prisoten v življenju svojih otrok, na žalost pa povsem enakovreden drugemu biološkemu staršu ne more več biti.« (Anka 2017, 70 let)

Zato lahko še enkrat poudarim, da je vloga socialnega starša v novonastali družinski skupnosti zelo pomembna, saj ima socialni starš v novi družinski organizaciji, po mnenju vseh intervjuvancev, veliko odgovornost, vendar se mora odgovornosti, po mnenju ene izmed intervjuvank, zavedati pred vstopom v novo skupnost.

»Otrokova starost je zelo pomembna, saj starejši kot je otrok, bolj mu je ta novi starš lahko pokrovitelj oz. prijatelj, ki mu lahko pomaga prebroditi težave.« (Andrej 2017, 55 let)

Eden izmed moških predstavnikov starejše generacije je dodal, da socialni starš težko vpliva na vzgojo, po njegovem mnenju to niti ni pravilno, da bi socialni starš vzgajal partnerjeve otroke. Preprosto meni, da so samo biološki starši lahko tisti, ki vzgajajo otroke.

Kljub pozitivnim stališčem do reorganiziranih družin večine intervjuvancev pa so njihove konkretne izkušnje z delovanjem njim poznanih reorganiziranih družin prej slabše kot dobre.

»Več kot očitno je zelo težko vzpostaviti uspešno reorganizirano družino.« (Mojca 2017, 49 let)

Eden izmed intervjuvanih pozna več primerov reorganiziranih družin, a je dejal, da situacija ni povsod dobra, saj so otroci v obdobju razhajanja zelo trpeli in tudi kasneje v času prilagajanja na življenje v novi družinski obliki.

Dva intervjuvanca poznata isti primer družine in tudi v tem primeru družina ni dobro delovala, saj ni bilo prave povezanosti (preveliko razlikovanje) med novim partnerjem in otrokom. Tudi

vzgoja ni delovala – partnerka je skušala do svojega in do partnerjevega otroka biti enakovredna, z njegove strani pa je bilo mogoče opaziti razlikovanje. Partnerkina hčerka je to razliko začutila, zato se je odmaknila in ni več sprejemala materinega partnerja. Družina se je zaradi vsega omenjenega po nekaj letih razšla.

»Če novonastala družina zna vzpostaviti dobre vzorce delovanja, le ta lahko osrečuje vse člane družine.« (Tadeja 2017, 40 let)

Po drugi strani pa je ena intervjuvanka izpostavila, da pozna primer uspešne reorganizirane družine, novi partner je aktivno in odgovorno prevzel vlogo očeta, med njimi vlada sožitje, razumevanje in ljubezen, med otroki ni razlik.

Kljub zgornjim navedbam in vsem razlikam med odgovori se intervjuvanci strinjajo, da je pomembno, da sta v družini prisotna oba posameznika tako biološki kot socialni starš, seveda v kolikor je vloga enega ali drugega primerna. Ne smemo pa posploševati in trditi, da je reorganizirana družina z novim članom manj ali bolj stabilna za otroke. To je odvisno od primera do primera, ne more biti ne črno ne belo. Na podlagi dobljenih rezultatov lahko vidimo, da se reorganizirane družine med seboj v veliki meri razlikujejo.

»S pojmom socialno starševstvo se v svojem življenju nisem velikokrat srečala.« (Anka 2017, 70 let)

Pojem socialnega starševstva se dandanes vse pogosteje uporablja, vendar intervjuvanci za tovrstno poimenovanje v večini primerov še niso slišali. Tako kot širša družba, so intervjuvanci poznali poimenovanja mačeha in očim, tudi oče in mama, medtem ko jim je bilo poimenovanje socialni starš povsem neznano.

»Težko mi je podati konkretno mnenje o konceptu socialnega starševstva. Ne vem, ali je lahko takšen starš povsem dober ali povsem neprimeren za vzgojo otrok.« (Jožko 2017, 63 let)

Dva intervjuvanca socialno starševstvo sprejemata kot nekaj povsem dobrega, dva sta bila mnenja, da je mama mama in oče oče, da ni nihče starš 1 in starš 2, pri čemer sta poudarila, da še vedno bolj podpirata tradicionalno, nuklearno družino. Zadnji intervjuvanec je povedal, da ima glede socialnega starševstva deljeno zaradi različnih družinskih zgodb in poznanih situacij v življenju posameznih ljudi.

»Menim, da sprejemanje koncepta socialnega starševstva dandanes še ni povsem pozitivno ali enakovredno med vsemi.« (Mojca 2017, 49 let)

Kljub povedanemu, so vsi intervjuvani dejali, da socialni starš otrokom lahko omogoči primerno vzgojo, če to seveda hočejo in znajo in če imajo za to dovolj velik interes, voljo in dovolj ljubezni za vse, torej tudi za otroka, ki biološko ni njegov. Strinjali so se, da je to odvisno od primera do primera in da ne smejo posploševati.

»Vseeno sem bolj za to, da otroka vzgajata oba biološka starša.« (Jožko 2017, 63 let)

»Socialni starš v manjši meri kot v preteklosti "nosi na plečih" slabšalno označevanje z mačevo in očimom.« (Mojca 2017, 49 let)

Z Mojco so se strinjali vsi intervjuvani, čeprav so po večini poznali označevanje zgolj z omenjenimi slabšalnimi oznakami.

6.2 Ugotovitve

6.2.1 Primerjava ugotovitev pri intervjujih z mlajšo in starejšo generacijo

V sodobni družbi poznamo vedno več različnih oblik družin, življenjskih stilov in praks. Intervjuvanci mlajše generacije pravijo, da smo danes navzoči vse večji pestrosti družinskih oblik, kot na primer zunajzakonski družini, enostarševski, rejniški, istospolni in reorganizirani, kljub temu pa so mnenja, da v naši družbi še vedno prevladuje jedrna družina. Tudi pripadniki starejše generacije pravijo, da poznajo različne oblike družin, vendar so pri teh v porastu opazili le enostarševsko družino, saj menijo, da se o drugačnih oblikah družin preprosto ne govori veliko. Po mnenju mlajše generacije lahko na manjvredni odnos do alternativnih oblik družin vplivajo neizobraženost, zaverovanost v tradicionalnost, starost ljudi, manjvreden pogled na razveze, mediji, politika, vera itn. Pri odgovorih posameznikov iz starejše generacije se je izkazalo, da ima prav vera še vedno pomemben vpliv na njihovo dožemanje drugačnih družinskih oblik, saj uči, da je prava družina le družina z biološko mamo/očetom in otroki. Takšne miselnosti ne gre posploševati na vso starejšo generacijo, saj so nekateri intervjuvanci izrecno izrazili tolerantnost do drugačnih družinskih oblik. Na podlagi odgovorov obeh generacij sem ugotovila, da se vprašani ne morejo povsem opredeliti, ali danes na alternativne oblike družin še vedno gledamo z neodobravanjem. Nedvomno so miselni nazori mlajše generacije bolj odprti in strpni do drugačnosti kot nazori starejše. Gledano v celoti, bi lahko do drugačnosti bilo odprtih več ljudi, s čimer se bolj strinja mlajša kot starejša generacija.

Vsi intervjuvanci mlajše generacije vidijo reorganizirane družine kot nekaj pozitivnega in povsem običajnega, zlasti zato ker število razvez in s tem tudi vzpostavljanje novih družin v sodobni družbi narašča. Večina posameznikov iz starejše generacije sicer reorganizirane družine označuje kot nekaj pozitivnega, kljub temu pa sta dva intervjuvanca tovrstne družine vidita kot nekaj, kar otrokom ne koristi, saj je po njunem mnenju ta oblika družine lahko koristna za razvoj otrok le v redkih primerih. Intervjuvanci obeh generacij razveze navajajo kot najpogostejši vzrok za oblikovanje novih družin, medtem ko je mlajša generacija kot razlog navedla tudi individualizem v sodobni družbi. Kot razlog za vzpostavitev novih družin v preteklosti je večina vprašanih poleg razvez izpostavila umrljivost pri mlajših letih. Glede na to da so reorganizirane družine v preteklosti nastajale bolj nezaželeno, jih je konservativna družba v primerjavi z današnjim časom (s tem se strinjajo skoraj vsi intervjuvanci) gledala bolj negativno.

Zelo zanimivo se mi je zdelo, da je samo ena intervjuvanka iz starejše generacije odkrila podobnost med reorganiziranim tipom družine in drugim tipom alternativne oblike družin – z istospolno obliko družine. Mnenje je podkrepila s trditvijo, da gre pri tej družini prav tako za vzpostavljanje novih vlog, načinov delovanja, pravil itd.

Vzpostavitev reorganizirane družine vsekakor zahteva veliko truda, organizacije in prilagajanja. S tem se strinjata obe generaciji intervjuvancev. Prav tako vsi menijo, da ima socialni starš pri "prihodu" v družino in pri vzpostavljanju nove vloge težko nalogo. Pri vprašanju o vlogi socialnega starša v primerjavi z biološkim so se pojavila odstopanja, saj so po eni strani tako posamezniki iz starejše kot iz mlajše generacije trdili, da ima socialni starš enakovredno vlogo kot biološki ali celo pomembnejšo. Dve intervjuvanki, ena iz starejše in ena iz mlajše generacije, sta po drugi strani izpostavili, da socialni starš ne more nadomestiti biološkega in da je ta lahko otroku le prijatelj ali pokrovitelj. Ta odnos je po mnenju posameznikov iz obeh generacij pri vzpostavljanju reorganizirane družine najpomembnejši, prav tako pa je pri tem zelo pomembno sprejemanje s strani otrok, to pa je v veliki meri odvisno od njihove starosti. Neodobranje otrok lahko v večini primerov onemogoči uspešen razvoj in organizacijo reorganizirane družine, pri tem je pomembno, da enakovredno in dosledno sodelujejo vsi člani družine, s čimer so se strinjali tudi vsi intervjuvanci. Seveda pa se organizacija življenja v reorganizirani družini razlikuje od družine do družine. Prav vsak od intervjuvancev pozna vsaj po en primer ponovno vzpostavljene družine, za katere so vsi iz mlajše generacije zatrdili, da je vsem članom družine prineslo boljše in srečnejše življenje. Starejša generacija je izpostavila, da so njihove konkretne izkušnje z delovanjem

reorganiziranih družin prej slabše kot dobre, saj so otroci v obdobju pred in po vzpostavitvi nove družine zelo trpeli, da delitev vlog, dela in vzgoja ni bila uspešna ipd.

Vsi intervjuvanci mlajše generacije so potrdili, da so se že srečali s pojmom socialnega starševstva in da nihče ne nasprotuje tej obliki starševstva, dokler ta prinaša družini več koristi kot škode, saj se jim zdi ta praksa povsem vsakdanja, čedalje pogostejša in vedno bolj družbeno sprejemljiva. Po drugi strani pa posamezniki iz starejše generacije po večini še niso slišali za socialno starševstvo, bolj sta jim znani poimenovanji mačeha in očim (ali kar mama in oče). To obliko starševstva sprejema le del vprašane starejše generacije, kar je razvidno iz deljenih mnenj. Tako mlajša kot starejša generacija (s strani starejše me to preseneča) menita, da socialni starši otrokom lahko omogočijo primerno vzgojo, vendar je vse odvisno od tega, koliko truda vložijo v to, kako vsi sodelujejo med seboj, koliko si tega želijo itn.

Zgornje navedbe sem uporabila, saj sem želela prikazati najočitnejše razlike med generacijama, vendar moram priznati, da sem pričakovala, da se bodo odgovori med seboj bolj razlikovali, saj sem si pred raziskovanjem nekako predpostavila, da bodo odgovori na zastavljena vprašanja pokazali, da večina starejše generacije alternativnim oblikam družin in drugačnosti nasprotuje, zato me je takšno razmišljanje prijetno presenetilo. Rezultati intervjujev so pokazali, da ima družba širše gledano (po mnenju intervjuvancev) še vedno manjvreden odnos do alternativnih družinskih oblik, do socialnega starševstva in reorganiziranih družin.

7 DISKUSIJA

Po besedah Talcotta Parsonsa nuklearne družine najbolj urejajo človekovo socializacijo in reprodukcijo (Parsons v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 21). Bolj kot vse drugo je pomemben način življenja, organiziran drugače v vsaki družini, ter občutek osebne vrednosti, ki jo dobivamo iz družine, kateri pripadamo. Zakaj bi potem zaradi navzočnosti različnim družinskih formam govorili o razpadu oziroma krizi družine, če pa so ljudje tudi včasih živeli v različnih družinskih oblikah, in zakaj so nekateri kljub temu še vedno dokaj neprizanesljivi in nestrpni do drugačnosti? Pomembno je, da zaradi prisotnosti različnih družinskih oblik nobeni obliki družine ne podeljujemo najpomembnejšega statusa. V današnjem času je mogoče opaziti, da se v družinskem življenju vse bolj osredotoča na osebne odnose in zasebnost. Ampak ali je

družinsko življenje povsem odporno na vplive okolja in v popolni domeni individualnih želja in izbir?

Na podlagi preučevane literature lahko rečem, da temu ni povsem tako, saj želijo nekatere družbene skupine ohraniti tradicionalne nuklearne družine kot najpomembnejše, čeprav je ta oblika družine danes bolj izjema. Nekateri intervjuvanci starejše generacije so poudarili, da si želijo, da bi bile tradicionalne nuklearne družine še vedno prisotne v največji meri, saj menijo, da so alternativne oblike družin za otroke slabše in da je ta oblika družine lahko koristna v razvoju otrok le v redkih primerih. Kljub temu v reorganiziranih družinah živi že skoraj tretjina slovenskih otrok, zato je pomembno, da jim začnemo podeljevati pomembnejše mesto v svetu družin. Večina posameznikov mlajše generacije vidi tovrstne družine kot nekaj dobrega in povsem vsakdanjega, saj menijo, da lahko vsaka družina deluje dobro, če vsi družinski člani stremijo k aktivnem vključevanju v organizacijo družinskega življenja, ki je najpomembnejše pri oblikovanju reorganizirane družine. Pri vključevanju je pomembno tudi to, da člani delujejo s spoštovanjem, skrbjo in empatijo ter si omogočijo čas, da se zblížajo in med seboj spoznajo. Pomembnost vzpostavljanja odnosa med socialnim staršem in partnerjevimi otroci sta izpostavili obe generaciji intervjuvancev. Socialno starševstvo je bilo prisotno že v preteklosti, saj so vdove/vdovci v ponovni poroki in vzpostavitvi družine videli ekonomsko rešitev in možnost obstoja. Ne glede na to je bilo tovrstno starševstvo v preteklosti pogosto nevidno, zato se ne čudim, da posamezniki iz starejše generacije po večini še niso slišali za to obliko starševstva. Mlajša generacija pa se je v vsakdanjem življenju že večkrat srečala s socialnim starševstvom, zato vidijo delovanje reorganiziranih družin z nebiološkimi starši kot nekaj uspešnega. Res pa je, kot pravi Cherlin (1978), da reorganizirane družine v veliki meri posnemajo vzorce delovanja nuklearnih družin, saj se s tem želijo izogniti predsodkom in negativnim poimenovanjem s strani širše družbe, zato se reorganizirane družine pogosto lahko "skrijejo" pred širšo družbo. To kot težavno vidijo intervjuvanci mlajše generacije saj menijo, da odsotnost podpore družbe v največji meri predstavlja oviro za uspešno delovanje reorganiziranih družin.

Pomembno je, da opustimo mišljenje, da je ideologija biološkega starševstva edina dobra in uspešna, ter začnemo gledati širše, saj nas ravno nepoznane in drugačne stvari učijo odprtosti in večjega sprejemanja, prav tako pa nam pokažejo, da je drugačno lahko tudi boljše.

8 ZAKLJUČEK

Pozno moderne družinske procese razumemo kot najpogostejši dejavnik spreminjanja družinskega življenja. Posledica teh procesov je vse pogostejše nastajanje alternativnih družinskih oblik. V mislih imam predvsem oblikovanje enostarševskih, istospolnih, rejniških in reorganiziranih družin, v pričujočem diplomskem delu sem se osredotočila na slednje.

Temelj raziskovanja sta bili vprašanji, ali ima družba do alternativnih družinskih oblik vzpostavljen manjvreden odnos in kako gledamo na reorganizirane družine, zlasti na socialno starševstvo. Na podlagi analize sekundarnih virov lahko potrdim, da ima družba do alternativnih družinskih oblik še zmeraj manjvreden odnos, saj je, kot že omenjeno, še vedno prisotno prepričanje, da je jedrna družina edina univerzalna družinska oblika. Tovrstno obliko družine vidimo kot model za primerjavo, na podlagi katerega so opredeljene vse ostale družinske oblike, značilnosti preostalih družinskih oblik pa so v primerjavi z modelom jedrne družine v večini primerov opredeljene kot pomanjkljive, zaradi česar so stigmatizirane (Ganong in Coleman 2004, 35). Reorganizirane so še vedno označene kot nepopolne institucije, poleg tega pa je bilo izpostavljeno, da imajo omenjene družine težave zaradi pomanjkanja pravil za delovanje, načinov za reševanje težav in, najpogosteje, pomanjkanja podpore družbe. S tem se srečujejo tudi socialni starši, saj jim družinsko pravo in socialne politike poleg omenjenega namenja le nekaj pravic do partnerjevih otrok, hkrati pa so še vedno deležni predsodkov, ki jih ima do njih širša družba (Ganong in Coleman 2004, 36). Zaradi tega reorganizirane družine pogosto posnemajo načine delovanja tradicionalnih jedrnih družin, zlasti zaradi želje po občutku "normalnosti" in pripadnosti. Na podlagi tega se mi zdi klasifikacija družin, ki jo je predlagala Tanja Rener, povsem smiselna, saj pod jedrne družine šteje tudi reorganizirane družine (Rener v Rener, Sedmak, Švab, Urek 2006, 17), zato lahko zatrdim, da imajo tudi druge oblike družin, v mojem primeru reorganizirane družine, sposobnost urejevati človeško socializacijo in nadaljnje družinsko življenje.

Na podlagi rezultatov intervjujev na zastavljeni vprašanji lahko v večji meri odgovorim v prid reorganiziranim družinam in socialnem starševstvu, saj so vsi intervjuvanci iz mlajše generacije in nekateri iz starejše naklonjeni alternativnim družinskim oblikam, spodbujajo prisotnost socialnega starševstva in verjamejo, da je drugačno lahko včasih tudi boljše. Intervjuvanci mlajše generacije so sicer bolj dovtetni in odprti za sprejemanje drugačnih družinskih oblik kot intervjuvanci starejše, saj so starejši ljudje odraščali ob pogledu na tradicionalno družino kot na

edino »pravilno obliko« družine, pri tem pa je imela (oziroma lahko še vedno ima) krščanska ideologija pomembno vlogo pri vzpostavljanju odnosa do drugačnih družinskih oblik. Poleg tega se razlikuje tudi odnos obeh generacij, ki ga imajo do socialnega starševstva, kar je vidno že samo v tem, da večina starejših posameznikov za pojem socialnega starševstva sploh še ni slišalo za razliko od mlajše generacije, ki pravi, da se pojem socialnega starševstva v današnji družbi vse pogosteje omenja.

V celoti gledano sem z napisanim in ugotovljenim v pričujoči diplomski nalogi zadovoljna. Presenečena sem bila nad poglobljenimi odgovori obeh generacij, zlasti mlajše, saj so mi s tem omogočili dober vpogled v to, kako vidijo organizacijo in način življenja v reorganiziranih družinah. Kljub temu, da nekateri posamezniki iz starejše generacije vidijo ponovno vzpostavljene družine in socialno starševstvo kot nekaj manjvrednega, so mi njihovi odgovori omogočili primerjavo že samo med odgovori petih intervjuvancev starejše generacije. Zavedam se, da zaradi majhnega števila udeležencev mojih rezultatov ne morem posplošiti na celotno družbo pri nas, kar je glavna pomanjkljivost pri raziskovanju socioloških vidikov reorganiziranih družin.

Na podlagi vsega ugotovljena bi na vprašanje, ali je družina v krizi, odgovorila pritrdilno, vendar po mojem mnenju družine ne ogroža obstoj več alternativnih družinskih oblik in pluralizacija družinskega življenja, ampak naklonjenost družbe do patriarhalne družbe, kar je z današnjo sodobno spremenljivo družbo težko primerljivo in združljivo. Če želimo priti do popolnega sprejemanja reorganiziranih družin in socialnega starševstva, se morajo preoblikovati vsi segmenti in strukture družbe. Osebnostno menim, da je to trenutno skorajda nemogoče pričakovati in da bodo reorganizirane družine še dolgo časa prevzemale značilnosti nuklearnih družin, stigma pa posledično nikoli ne bo popolnoma izginila.

9 LITERATURA

1. Antolič, Jožko. 2017. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. maj.
2. Breznik, Andrej. 2017. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. maj.
3. Beck, Ulrich. 1992. *Risk Society: Towards a New Modernity*. New Delhi: SAGE Publications.

4. Cherlin, Andrew. 1978. Remarriage as an Incomplete Institution: *The American Journal of Sociology* 84 (3): 634–640.
5. Čačinovič Vogrinčič, Gabi. 1995. V *Družine-različne-enakopravne*, ur. Tanja Renner, Vera Kozmik in Vika Potočnik, 121–125. Ljubljana: Vitrum.
6. Family: Forms and Functions. 2006. V *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*, ur. Tanja Renner, Mateja Sedmak, Alenka Švab in Mojca Urek, 21. Koper: Založba Annales.
7. Giddens, Anthony. 2000. *Preobrazba intimnosti: spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*. Ljubljana: *cf.
8. Ganong Lawrence H. in Marilyn Coleman. 2004. *Stepfamily Relationship: Development, Dynamics and Interventions*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
9. Ganong, Lawrence H. in Marilyn Coleman, 2011. Starševstvo v reorganiziranih družinah. V *Starševstvo v reorganiziranih družinah v Sloveniji*, ur. Pesjak, Katja, 69. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Keilman, Nico. 2003. *Demographic and social implications of low fertility for family structures in Europe*. Population studies, 43. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
11. Kovač, Anka. 2017. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. maj.
12. Mesec, Blaž, Tanja Lamovec. 2009. *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
13. Novak, Samo. 2017. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. maj.
14. Noel Kempler, N. 1987. *Answers for Stepfamilies*, Costa Mesa: The Kempler Institute
15. Orehek, Anita. 2017. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. maj.
16. Parsons, Talcott, 2006. Težave s pojmom družina. V *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*, ur. Tanja Renner, Mateja Sedmak, Alenka Švab in Mojca Urek, 21. Koper: Založba Annales.
17. Prunk, Tina. 2017. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. maj.
18. Petkovšek, Tadeja. 2017. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. maj.
19. Pesjak, Katja. 2004. *Ponovno ustvarjene družinske skupnosti*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Pesjak, Katja. 2011: Starševstvo v reorganiziranih družinah v Sloveniji. *Družboslovne razprave XXVII* (66): 67–88.
21. Renner, Tanja. 2006. Težave s pojmom družina. V *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*, ur. Tanja Renner, Mateja Sedmak, Alenka Švab in Mojca Urek, 13–24. Koper: Založba Annales.

22. Rener, Tanja, Vera Kozmik in Vika Potočnik. 1995. *Družine – različne – enakopravne*. Ljubljana: Vitrum
23. Rener, Tanja, Mateja Sedmak, Alenka Švab in Mojca Urek. 2006: *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Založba Annales .
24. Sieder, Reinhard 1998: *Socialna zgodovina družine*. Ljubljana: Studia Humanitas.
25. Smole, Marko. 2017. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. maj.
26. Smolnikar, Mojca. 2017. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. maj.
27. Švab, Alenka 2001: *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
28. Švab, Alenka. 2006. Družinske spremembe; Nove partnerske in družinske oblike. V *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*, ur. Tanja Rener, Mateja Sedmak, Alenka Švab in Mojca Urek, 42–178. Koper: Založba Annales.
29. Štefančič, Simona. 2017. *Intervju z avtorico*. Ljubljana, 16. maj.
30. Zaviršek, Darja. 2012: *Od krvi do skrbi: Socialno starševstvo v globalnem svetu*. Maribor: Založba Aristej.

PRILOGA A: VPRAŠALNIK

VPRAŠALNIK

V vprašalniku me bo zanimalo, kakšni so sociološki vidiki družbe o reorganiziranih družinah. V ta namen bom intervjuvala deset oseb, pet starejše generacije in pet mlajše, saj bom s tem želela ponazoriti medgeneracijske spremembe, ki so se morebiti pojavile v sodobni družbi pri vzpostavljanju odnosa do reorganiziranih družin.

- SPOL: M Ž
- STAROST (letnica rojstva):
- KRAJ BIVANJA:

SKLOP 1.: POGLED DRUŽBE NA RAZLIČNE TIPE DRUŽIN

1. V sodobni družbi poznamo vedno več različnih tipov družin, življenjskih stilov in praks. katerim tipom družin smo po vašem mnenju navzoči dandanes? (V mislih imam jedrno družino, enostarševsko itd.)
2. Bi mi znali naštetih vsaj dva dejavnika, ki sta po vašem mnenju vplivala ali morebiti še vedno vplivata na odnos ljudi do netradicionalnih in drugačnih družinskih oblik? (Vpliv nuklearne družine, ozkoglednost itd.)
3. Menite, da ljudje na splošno manjvredno gledamo na drugačne tipe družin?

SKLOP 2.: REORGANIZIRANE ALI PONOVRNO VZPOSTAVLJENE DRUŽINE – KAJ JE TO?

1. Vse pogostejši tip družin v današnji družbi so tudi reorganizirane ali ponovno vzpostavljene družine. Reorganizirana ali ponovno vzpostavljena družina je življenjska in družinska skupnost, v kateri je eden od partnerjev že prej imel družino. Bolj natančno, gre za družino biološkega starša in potomcev z novim partnerjem (in njegovim otrokom/otroci). Kakšna so vaša stališča in pogledi na tovrstni tip družin?
2. Vidite omenjeni tip družine kot nekaj povsem običajnega v sodobni družbi ali jih vidite kot nekaj nenavadnega in nevsakdanjega? Poznate kakšno tako družino?
3. V katerih primerih in življenjskih situacijah je po vašem mnenju, v preteklosti in danes, prišlo (in še vedno prihaja) do nastanka reorganiziranih družin?
4. Bi lahko na podlagi definicije, kaj je reorganizirana družina, našli primerjavo še s kakšnim drugim tipom družine? (V smislu načina delovanja družine, sestava članov družine ipd.)
5. Kaj menite, ali ljudje danes tradicionalno nuklearno družino (mama, oče in otroci) še vedno jemljemo kot edino normalno ali smo že bolj sprejemljivi do drugačnih družinskih oblik? (V mislih imam zlasti odnos do reorganiziranih družin).

SKLOP 3.: VIDIKI, KI OPREDELJUJEJO REORGANIZIRANE DRUŽINE

1. Kakšno vlogo menite, da ima novi partner v družini v primerjavi z biološkim staršem?
2. V novonastali družinski organizaciji pride tudi do vzpostavljanja novih pravil, meja, ukrepov ipd. Menite, da morajo pri organizaciji življenja sodelovati vsi družinski člani (biološka mati/oče, novi partner in otroci), prav tako pa, kako bi morala potekati delitev dela, s strani vseh članov družine?
3. Kakšna naj bo, po vašem mnenju, vloga biološkega starša, s katerim otrok ne živi več?
4. Kakšno odgovornost menite, da nosi do otrok novi partner v družini?
5. Ali poznate specifičen primer reorganizirane družine? Če ga, prosim opišite, kako družina deluje, kako je z vzgojo otrok, delitvijo dela med partnerjema, odnosi med člani družine itd.
6. Je po vašem mnenju pomembna prisotnost obeh posameznikov (tako biološkega starša kot novega partnerja – socialnega starša) v novi družinski skupnosti? Menite,

da je reorganizirana družina z novim članom bolj oz. manj stabilno okolje za otroke, njihov razvoj?

SKLOP 4.: SOCIALNO STARŠEVSTVO

1. Pri prejšnjem sklopu vprašanj je bil omenjen termin socialnega starševstva. Tovrstno starševstvo definiramo kot odnos med odraslim in otrokom, ki ne temelji na krvni povezavi, torej gre za osebo, ki je z otrokom svojega novega partnerja povezan socialno in ne biološko. Ste se že kdaj srečali z omenjenim pojmom v vašem vsakdanjem življenju?
2. V današnji družbi smo vedno bolj navzoči omenjeni praksi starševanja. Kakšen je vaš pogled na tovrstno obliko starševstva?
3. Menite, da socialni starš "nosi na plečih" nekakšno negativno konotacijo, da je to poimenovanje "mačeha, očim" še vedno stigmatizirano?
4. Ali po vašem mnenju socialni starši v reorganizirani družini lahko omogočijo otrokom primerno vzgojo, pravila ipd.?